

A Munkásőrség három évtizede

A Munkásőrségnek az 1956-os forradalmat követő bő három évtizedben meghatározó szerepe volt Magyarország belső rendjének fenntartásában, jelképévé vált a Kádár-korszaknak. Megalakulása is „különös” volt, hiszen a forradalom fegyveres harcainak következtében teljesen felmorzsolódott a reguláris magyar hadsereg, a rendőrség és az úgynevezett tisztí különítmények (pufajkások) csak a szovjet hadseregre támaszkodhattak a belső rend fenntartásában. Ekkor születik meg a munkásőrség gondolata, amelynek soraiba be lehetett „csempészni” a feloszlott ÁVH tisztjeit és katonáit, olyan embereket, akik hűek voltak a rendszerhez. A hatalom szorult helyzete hozta tehát létre a munkásőrséget, amely a konszolidálási folyamat után is „helyén maradt”, szilárd támasza lett a politikai vezetésnek. A hétköznapi emberek szemében a későbbiekben is megmaradt a kommunista hatalom erőfítogató szervezetének, amely mindenütt – a munkahelyeken, kiemelt objektumok védelmében stb. – jelen volt.

Az 1989-ben feloszlott Munkásőrség történetének feldolgozása fontos feladat, hiszen a XX. századi magyar történelem egyik „fehér foltjának” számít. A szerző, Kiss Dávid könyvének bevezetőjében írja: „Ez a tény egyszerre megkönnyítette és meg is nehezítette a kutatómunkát. Könnyű volt abból a szempontból, hogy nagyon kevesen foglalkoztak a témával, így sok újdonságot lehetett ezzel kapcsolatban feltárni, ugyanakkor kapaszkodóim sem igazán voltak, amely egyfajta »jelzőoszlopuk« szolgálhattak volna kutatásaim során. Az 1989 utáni munkák száma csekély, a korábbiak pedig javarészt propagandacélokat szolgáltak. A Munkásőrség történetének a teljes megértéséhez foglalkoznom kellett a nemzetközi és a hazai előzményekkel, és a testülethez hasonló más szervezetekkel is. Lényeges kiemelni, hogy sok esetben ezeknek a történetét is csak érintőlegesen vagy egyáltalán nem kutatták. Ugyanakkor csak a Csehszlovákiában és az NDK-ban működött gárdákkal foglalkoztam részletesen, mivel a Munkásőrség megszervezésénél ezeket használták mintául. Bővebben írtam az SZDP, MKP és MDP rendező gárdájáról, mivel róluk egy-egy mondatnyi utalás található csak néhány vonatkozó szakirodalomban, már csak azért is, mivel a hadseregnél nagyobb volt a létszámuk.”

A Munkásőrség mint „önkéntes, fegyveres, polgári karhatalmi szervezet” az 1956-os forradalom leverése után az „ellenforradalom maradványainak felszámolására, a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjének, a néphatalomnak, a szocializmus vívmányainak védelmére, a békés alkotómunka biztosítása érdekében” alakult meg. A szervezet felállítását az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága 1957. január 29-én határozta el, az Elnöki Tanács 1957. február 19-én kiadott 13. sz. rendelet rendelte el, a szervezést és felügyeletet az MSZMP megfelelő részlegei irányították. Állami felügyeletét és ellenőrzését a Minisztertanács látta el. A Munkásőrség országos parancsnokát a Minisztertanács nevezte ki, akinek javaslatára történt a tisztikar kinevezése, és a személyi állomány létszámának megállapítása is, amely társadalmi, hivatásos és polgári állományú munkásőrökből állt. Az első parancsnok Halas Lajos ezredes volt, aki ugyancsak parancsnoka volt az MKP- és az MDP-rendezvényeket felügyelő félkatonai szervezeteknek. A későbbiekben is meghatározó szervezeteknél szolgált, személyében „kipróbált elvtárs” került a Munkásőrség élére. Halas Lajos 1957. február 26-i Kazakov hadsereg-

tábornoknak adott tájékoztatójában 1957. november 1-éig 258 század felállítását ígérte 30 704 fővel. Az első munkásőr zászlóalj Budapesten, Kőbányán alakult meg 1957. február 28-án. Az első egységek állománya főleg a feloszlott ÁVH tagjaiból, valamint az MSZMP megbízható embereiből, továbbá volt partizánokból, nagyüzemi munkásokból került ki. A munkásőr egységek már 1957. május elsején is jelen voltak a Hősök terére szervezett MSZMP-nagygyűlésen, ahol biztosították a teret. A Munkásőrség feladata fokozatosan bővült: karhatalmi feladatok ellátása békében és háborúban, határőrizeti szolgálat önállóan vagy a BM Határőrséggel együttműködve, fontosnak ítélt állami és pártobjektumok őrzése és védelme, segítségnyújtás elemi csapásoknál, árvizeknél. A honvédelemről szóló 1976. évi törvény 17. §-a szerint a Munkásőrség közreműködik a hátország védelmében, ennek keretén belül szükség esetén területvédelmi feladatokat is teljesít. A testület egységes egyenruhát – kékesszürke overallt és vörös csillagos ún. „Lenin-sapkát” – viselt, 1964-ig fegyverüket otthon tarthatták, de több önkényes használat miatt ezt később megtiltották. Az államtól kapott objektumokkal és az adott helyzetekhez igazodó fegyverzettel, járműparkkal gazdálkodtak. A Munkásőrség parancsnoksága saját kiképzési tervekkel rendelkezett, rendszeresen tartott országos és helyi gyakorlatokat, fennállásának 32 éve alatt 200 ezer fő szolgált tagjai között.

A Munkásőr újság volt hetilapjuk, emellett az Iránytű lapot, a Parancsnoki Tájékoztatót adták ki. Az országos parancsnokság adományozta a Haza Szolgálati Érdemérmét, a Szolgálati Érdemérmét, a Munkásőr Emlékérmét, a jubileumi Emlékjelvényt.

Külön nagy terjedelmű fejezet foglalkozik a kiadványban a Munkásőrség megszűntetésének körülményeivel, amely szorosan kapcsolódott a rendszerváltás eseményeihez. Az MSZMP Központi Bizottsága 1985. május 8-án lemondott a testület közvetlen irányításáról, június 15-én pedig a Minisztertanács saját hatáskörébe vonta a felügyeletet. A Munkásőrség harckészültsége szinte a rendszerváltás végéig fennmaradt. Az országos parancsnok 1989 októberében még így fogalmazott: „A legfontosabb, hogy a Munkásőrséget át tudjuk menteni, egy új, baloldali felállású vezetés legitím szervezeteként a baloldali erők segítségével és támogatására.” Végül törvény (1989. évi XXX. törvény a munkásőrség megszüntetéséről), majd a novemberi népszavazás tett pontot a Munkásőrség történetére.

A kötet tehát a Kádár-korszak „párthadserege” történetét rajzolja meg az 1956-os forradalmat követő megalakulásától egészen az 1989-es rendszerváltásig. A könyv nemcsak a politikatörténet, hanem a had- és a társadalomtörténet szempontjából is bemutatja a Munkásőrséget, valamint annak hazai és nemzetközi előzményeit. A kötethez gazdag dokumentumgyűjtemény tartozik.

(Kiss Dávid: A Munkásőrség története és előzményei. /Veritas könyvek 8./ Budapest, 2017, Veritas – Magyar Napló Kiadó, 636 p.)